

Mariana Mazzucato: Η Ελλάδα να κάνει ό,τι κάνει η Γερμανία, όχι ό,τι λέει

Συνέντευξη στον Δημήτρη Μπούνια

22/5/16

Πρόσφατα κυκλοφόρησε η ελληνική έκδοση του βιβλίου "[Το επιχειρηματικό κράτος](#)" από την καθηγήτρια του πανεπιστημίου του Sussex, [Mariana Mazzucato](#), με σκοπό να "ανατρέψει μύθους" για το ρόλο του κρατικού μηχανισμού στις επενδύσεις και το σύγχρονο καπιταλιστικό σύστημα. Η κα. Mazzucato υπενθυμίζει με παραδείγματα πως σημαντικότερες τεχνολογίες και επιστημονικά επιτεύγματα του σήμερα παγκοσμίως έχουν προέλθει από προσπάθειες και επενδύσεις του δημοσίου και επιχειρηματολογεί υπέρ μίας λειτουργίας των κυβερνήσεων που δεν θα δρουν μόνο διορθωτικά όταν η αγορά αποτυγχάνει αλλά θα λαβαίνει ενεργό ρόλο στην έρευνα και την ανάπτυξη, όχι μόνο επωμιζόμενες το ρίσκο αλλά και δρέποντας τους καρπούς της επένδυσης για το δημόσιο όφελος.

Η ιδέα του βιβλίου σας κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση από την τάση στον δυτικό κόσμο τουλάχιστον σε αυτό το σημείο στην Ιστορία. Πιστεύετε πως μπορεί να μεταστραφεί το μοντέλο σε κάτι πιο κοντά στο επιχειρηματικό κράτος";

Η σημερινή τάση της συρρίκνωσης του κράτους έχει ιδεολογική βάση και είναι βασισμένη σε λανθασμένες θεωρήσεις. Το ιδεολογικό μέρος δεν είναι πολύ καινούργιο, καθώς ισχύει από τη δεκαετία του 80, με τις πολιτικές που ξεκίνησαν από τον Reagan και τη Thatcher, και θεωρητικά στα οικονομικά μέσω της θεωρίας της Νέας Δημόσιας Διοίκησης (και Δημόσιας Επιλογής). Η δεύτερη αντιμετώπιζε τις κυβερνήσεις ως de facto διεφθαρμένες και επιρρεπείς στις αποτυχίες, και ως εκ τούτου η ζημιά θα περιοριζόταν περιορίζοντας...την κυβέρνηση.

Αλλά ας εστιάσουμε για λίγο στο κομμάτι των λάθος θεωρήσεων. Μετά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση υπήρχε μια εμμονή με τη μείωση των ελλειμμάτων και του λόγου χρέους / ΑΕΠ, σαν να ήταν το δημόσιο χρέος η αιτία της κρίσης, όταν στην πραγματικότητα ευθυνόταν το ιδιωτικό. Πολύ λίγα έχουν γίνει για να λυθεί το πρόβλημα, με τα με τον λόγο ιδιωτικού χρέους προς εισόδημα να έχει ξαναφτάσει σε επίπεδα ρεκόρ. Πράγματι, ενώ οι πραγματικοί μισθοί δεν έχουν αυξηθεί, τα επίπεδα του χρέους έπρεπε να αυξηθούν απλά και

μόνο για τη διατήρηση του βιοτικού επιπέδου. Προσποιούμενοι ότι το πρόβλημα αφορούσε μόνο το δημόσιο χρέος (το οποίο αυξήθηκε κυρίως λόγω της κρίσης), ακολουθήσαμε λύσεις που επικεντρώθηκαν στις ιδιωτικοποιήσεις, τη μείωση του μεγέθους και της φιλοδοξίας του κράτους, και φυσικά μέσω της "λιτότητας": την περικοπή των κρατικών προϋπολογισμών. Η τελευταία έχει αποδειχθεί μάταιη, γιατί αν δεν επιτρέψουμε στους ιδιωτικούς (και τους ιδιωτικούς) φορείς να δαπανήσουν στις περιοχές εκείνες που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα, μπορείς να κόψεις ό, τι θέλεις, αλλά η ανάπτυξη δεν θα έρθει. Και ως εκ τούτου τα φορολογικά έσοδα πέφτουν. Έτσι, το χρέος γίνεται ακόμα μεγαλύτερο. Πολλές χώρες της νότιας Ευρώπης, για παράδειγμα είχαν σχετικά μικρά ελλείμματα, αλλά ακριβώς επειδή ξόδευαν στρατηγικά σε περιοχές που αυξάνουν την παραγωγικότητα, η οποία είναι ο καθοριστικός παράγοντας της αύξησης του παρονομαστή του δείκτη χρέους / ΑΕΠ, τότε ο δείκτης αυξάνεται. Είναι απλά μαθηματικά. Γιατί; Αν ο αριθμητής (χρέος) αυξάνεται με ετήσιο μέτριο επίπεδο του 2-4%, ενώ ο παρονομαστής δεν αυξάνεται καθόλου, η αναλογία μπορεί ακόμη και να πάει στο άπειρο.

Αλλά φυσικά η λύση δεν είναι απλά να δαπανάς αλόγιστα. Η λύση βρίσκεται στο να ξοδεύεις με έξυπνο, στρατηγικό τρόπο. Το βιβλίο μου Το Επιχειρηματικό Κράτος εστιάζει στο πώς οι δημόσιες δαπάνες, πραγματοποιημένες στρατηγικά και με αποκεντρωμένο τρόπο, ήταν μέρος του μυστικού της επιτυχίας της Silicon Valley. Ένα αποκεντρωμένο δίκτυο ΝΠΔ όπως το NSF, τα εθνικά ινστιτούτα υγείας, η DARPA στο υπουργείο Άμυνας κ.α., ήταν εξέχουσας σημασίας για την αλυσίδα της καινοτομίας, τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και της ζήτησης. Έτσι φτάσαμε στην τεχνολογία που είναι πίσω από το iPhone (το ίντερνετ, το GPS, τις οθόνες αφής, τη Siri) και έτσι αγγίζουμε σήμερα την πράσινη επανάσταση που παρατηρούμε σε χώρες όπως η Κίνα, η Γερμανία και η Δανία. Κάποιες χώρες το έχουν μάθει αυτό το μάθημα και "χτίζουν" αυτή τη δυνατότητα στο δημόσιο τομέα. Παρατηρούμε το φαινόμενο σε χώρες όπως το Ισραήλ, τη Δανία, τη Γερμανία, τη Σιγκαπούρη και την Κίνα. Άρα δεν είναι αληθές πως πρόκειται για καθολική τάση στο δυτικό κόσμο. Αλλά ναι, το μέρος του κόσμου που πιστεύει πως μόνο οι επιχειρήσεις θα δημιουργήσουν ανάπτυξη, ποντάρει ουσιαστικά σε μία μακρά περίοδο στασιμότητας. Οι επιχειρήσεις τείνουν να ακολουθούν τις ευκαιρίες που δημιουργούνται απευθείας από δημόσιους οργανισμούς. Και στο τέλος, πρέπει ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας να ενεργήσουν μαζί, με την πλευρά του δημοσίου να λειτουργεί το ίδιο στρατηγικά και επιχειρηματικά με την ιδιωτική.

Πιστεύετε πως η εκτόξευση του δημοσίου χρέους σε πολλές χώρες μπορεί να λειτουργήσει ως τροχοπέδη για την εφαρμογή της ιδέας σας; Μπορεί το ζήτημα να αντιμετωπιστεί με τις σημερινές συνθήκες;

Ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ αυξάνεται όπως είπα πιο πάνω λόγω της έλλειψης δαπανών για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Πολλές χώρες προσποιούνται πως η ανταγωνιστικότητα επιτυγχάνεται μόνο μειώνοντας τα "αναχώματα" όπως η γραφειοκρατία και οι φόροι, και απορρυθμίζοντας την αγορά εργασίας. Αλλά η ανταγωνιστικότητα απαιτεί ξόδεμα πόρων στο ανθρώπινο κεφάλαιο, την έρευνα και την ανάπτυξη, την εκπαίδευση και τις πολιτικές καινοτομίας που σπρώχνουν μία οικονομία σε νέα πεδία (όχι μόνο αυτά της υψηλής τεχνολογίας). Είναι λάθος

να αντιλαμβανόμαστε το χρέος σαν έναν στατικό και εξωγενή περιορισμό. Αντιθέτως, πρόκειται για ένα δυναμικό και ενδογενές αποτέλεσμα των επενδυτικών αποφάσεων τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων οργανισμών. Η πραγματική κρίση σήμερα σε μεγάλο κομμάτι του δυτικού κόσμου οφείλεται α) στη μεταστροφή του ιδιωτικού τομέα προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα, όπου τα κεφάλαια αποθηκεύονται με ρυθμούς ρεκόρ και τα κέρδη δαπανώνται σε σχήματα όπως η επαναγορά μετοχών (για να βοηθήσουν τα stock options και να αυξήσουν τα bonus των στελεχών) και β) στη λιτότητα που ακολουθεί ο δημόσιος τομέας, μην ξοδεύοντας αρκετά στην παιδεία, την εκπαίδευση, την έρευνα και την ανάπτυξη, και μην έχοντας το κουράγιο να κατευθύνει την οικονομία σε νέους δρόμους.

Ποια είναι κάποια από τα βασικά προαπαιτούμενα στη δομή και την ιεραρχία του κράτους ώστε η κυβέρνηση να είναι σε θέση να καινοτομήσει; Ποια είναι μερικά από τα πλεονεκτήματα του κράτους έναντι του ιδιωτικού τομέα;

Οι δημόσιοι θεσμοί έχουν, θεωρητικά, μεγαλύτερη πιθανότητα να λειτουργήσουν με μακροπρόθεσμη λογική από ό,τι ο ιδιωτικός τομέας, επειδή ο στόχος τους δεν είναι το κέρδος αλλά η προστιθέμενη αξία στην κοινωνία. Αλλά ακόμα και σε περιοχές που τελικά δημιουργούν προστιθέμενη αξία για τους ιδιώτες, πολλές φορές η διαδικασία απαιτεί πολύ χρόνο - κάποιες από τις τεχνολογίες για παράδειγμα του iPhone το οποίο πραγματεύομαι στο βιβλίο μου, πήραν δεκαετίες. Δεν θα είχαμε το Ίντερνετ αν λειτουργούσαμε με τον ορίζοντα 3 ετών των venture capitalists. Δεν είναι σύμπτωση που πάντα επρόκειτο για δημόσιους οργανισμούς που έκαναν τις μεγαλύτερες ρίσκους και απαιτήσεις σε κεφάλαιο επενδύσεις σε τομείς όπως η βιοτεχνολογία, η νανοτεχνολογία και ο πρωταρχικός ρόλος που διαδραματίζουν σήμερα στην πράσινη τεχνολογία. Σε καθεμιά από αυτές τις περιπτώσεις, οι ιδιώτες απλά ακολούθησαν. Και απαιτήθηκαν στρατηγικές τόσο στην πλευρά της ζήτησης όσο και της προσφοράς. Άρα ένα πλεονέκτημα είναι τα μεγάλα ρίσκα που παίρνει ο δημόσιος τομέας. Ρεαλιστικά, δεν υπάρχει πάντα η δυνατότητα για έξυπνες επενδύσεις υψηλού ρίσκου. Το χτίσιμο δυναμικών δημόσιων θεσμών και δυνατοτήτων απαιτεί προσπάθεια - κάτι που δεν λύνεται με λιτότητα!

Η Ιστορία μας διδάσκει πως είναι χρήσιμο να χτίζουμε τις κρατικές δομές με τρόπο που να διατηρούνται μακριά από τις πολιτικές διεργασίες, έτσι ώστε η εξέλιξη να προκύπτει σε μεγαλύτερους χρονικά κύκλους και οι στόχοι να τίθενται με ορίζοντα 10-20 ετών και όχι τον συνήθη των 4 που διαρκεί μία κυβέρνηση, αλλιώς οι πολιτικοί προσπαθούν να προφυλαχθούν από την πιθανή αποτυχία αντί να τολμήσουν να εξερευνήσουν τις πιθανότητες. Για να γίνουν οι οργανισμοί καινοτόμοι, σε οποιοδήποτε πεδίο (παιδεία, υγεία, βιομηχανική πολιτική), πρέπει να είναι σε θέση να μάθουν μέσα από τις προσπάθειες και τα λάθη. Το μυστικό επιτυχίας της DARPA είχε να κάνει με την οργανωτική δομή της που της επέτρεπε να παίρνει μεγάλα ρίσκα. Το να παίρνεις ρίσκα και πού και πού να αποτυγχάνεις θα έπρεπε να επιτρέπεται, επικεντρώνοντας στο αντίκτυπο των επιτυχιών.

Αντιθέτως, το γεγονός ακριβώς πως αγνοούμε το ρόλο του δημόσιου τομέα, δεν του έχουμε επιτρέψει να επωφεληθεί από βασικές αρχές του στρατηγικού

management, επιστήμες των αποφάσεων και οργανωτικής συμπεριφοράς - αυτά που οι υποψήφιοι για MBA μαθαίνουν στα πανεπιστήμια για να τα εφαρμόσουν σε ιδιωτικές εταιρείες. Άρα μετατρέπεται σε αυτοεκπληρούμενη προφητεία: όσο λιγότερο πιστεύουμε στο δημόσιο τομέα, τόσο λιγότερο προσπαθούμε να τον μεταρρυθμίσουμε και να τον κάνουμε πιο "έξυπνο". Τόσο η λιτότητα όσο και η απάντληση γνώσης από τους δημόσιους οργανισμούς, είναι τα πραγματικά προβλήματα.

Ποια είναι μερικά παραδείγματα κυβερνήσεων που οδηγούν την καινοτομία σήμερα, ενώ για παράδειγμα τα startups του San Francisco είναι στο επίκεντρο της δημοσιότητας;

Τα πρόσφατα επιτεύγματα στη σχιστολιθική εξόρυξη ξεκίνησαν από το αμερικανικό υπουργείο Ενέργειας. Αντίστοιχα, μερικές από τις πιο επαναστατικές καινοτομίες στον τομέα των μπαταριών, προήλθαν από την ARPA-E (τον αδελφό οργανισμό της DARPA, από την πλευρά του υπουργείου Ενέργειας). Το BBC στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι ένας εκπληκτικά καινοτόμος οργανισμός στη δημόσια τηλεόραση και ραδιόφωνο και αυτό οφείλεται επίσης στο γεγονός πως για δεκαετίες έχει επενδύσει στις δικές του δυνατότητες (αντί να κάνει outsourcing). Ένας από τους πρώτους προσωπικούς υπολογιστές έχει προέλθει από το BBC (ο BBC micro που χρησιμοποιήθηκε σε σχολεία και σήμανε εξελίξεις σε άλλους τομείς). Και ο BBC iPlayer είναι μία φοβερή καινοτόμα ιντερνετική πλατφόρμα για αναμετάδοση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων - σχεδιασμένος αποκλειστικά in house. Και ταυτόχρονα, το BBC έχει προκαλέσει εξελίξεις και σε άλλα τμήματα της κυβέρνησης, όπως με την GDS (Government Digital Services), όταν υπήρξε μετακίνηση προσωπικού από το BBC για τη δημιουργία του κυβερνητικού site (gov.uk) που στη συνέχεια κέρδισε διεθνές βραβείο σχεδιασμού.

Παράλληλα, γίνονται κινήσεις για τη βελτιστοποίηση της ίδιας της λειτουργίας της κυβέρνησης - πήρα μέρος σε ένα πάνελ της Κομισιόν και ανακαλύψαμε φανταστικά παραδείγματα όπως το MindLab της Δανίας. Αλλά δεν έχει νόημα η συζήτηση περί το αν ο δημόσιος ή ο ιδιωτικός τομέας είναι πιο καινοτόμος. Γνωρίζουμε πολλά για τις προσπάθειες για καινοτομία από ιδιώτες και πολύ λίγα για αυτές του δημοσίου. Η ιδέα του βιβλίου μου ήταν να κάνει πιο κατανοητές τις δεύτερες ώστε να μπορέσουμε να χτίσουμε μία πιο δυναμική σχέση μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Τέτοιες συνεργασίες δεν χρειάζονται μόνο μείωση του ρίσκου από το κράτος αλλά την ενεργή ανάληψη ρίσκων, καθώς και την κατανομή των κερδών από αυτό. Αντί να προσποιούμαστε ότι το κράτος είναι αδρανές, ακόμα και όταν παίζει μεγάλο ρόλο, σε δεύτερο χρόνο "φοβάται" να δρέψει τους καρπούς, προσποιούμενο πως αυτοί έρχονται μόνο μέσω της φορολογίας. Αλλά ξέρετε ποιος ήταν ο μέγιστος φορολογικός συντελεστής όταν ιδρύθηκε η NASA στην αρχή της δεκαετίας του 70; 90%! Και φυσικά, με τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή η κατάσταση γίνεται χειρότερη. Πρόσφατα έγραφα για τους διάφορους τρόπους με τους οποίους το κράτος μπορεί να έχει μερίδιο τόσο στα ρίσκα όσο και στις επιτυχίες μέσω επίτευξης καλύτερων τιμών, επανεπένδυση των κερδών, διατήρησης μεριδίου στις πατέντες αλλά και μεριδίου μετοχών στις επενδύσεις του. Ξέρω, είναι εντελώς ενάντια στην ιδεολογία που λέει "πούλα, πούλα, πούλα".

Ποια είναι η γνώμη σας για εταιρείες όπως η Airbnb και η Uber, των οποίων το λειτουργικό μοντέλο αντιτίθεται ή και επισκιάζει τους ισχύοντες νόμους; Πρόκειται να μετατραπεί η κατάσταση σε "πόλεμο;" Και αν ναι, ποιος θα κερδίσει;

Δεν είμαι μεγάλη οπαδός αυτού του κινήματος γιατί επικεντρώνεται στα λάθος ζητήματα. Πρώτον, τι εννοούμε με το "sharing economy"; Τι ακριβώς μοιραζόμαστε; Ποιος κερδίζει; Ο κόσμος δεν είναι επίπεδος. Δεύτερον, το πρόβλημα με μερικές από αυτές τις εταιρείες είναι πως κερδίζουν τεράστια ποσά με δημόσιους πόρους, αλλά δεν συνεισφέρουν αντίστοιχα, και ξοδεύουν μεγάλο κομμάτι από την ενέργειά τους να πολεμούν τους νόμους. Πώς θα υπήρχε η Uber αν δεν υπήρχε το (με κυβερνητικούς πόρους δημιουργημένο) GPS; Δεν θα υπήρχε! Και γιατί η Uber να μπορεί να ξεπερνά τους νόμους, όπως τις ρυθμίσεις για τα ΑΜΕΑ; Βραχυπρόθεσμα, κάποιες από αυτές τις νέες επιχειρήσεις μπορεί να μας γλιτώσουν χρήματα - μια πιο φτηνή κούρσα ή ένα πιο φτηνό δωμάτιο. Αλλά μακροπρόθεσμα, αν δεν τις δομήσουμε με τέτοιο τρόπο που να συνεισφέρουν αντί να καταστρέφουν κάποια από τα σημαντικότερα κοινωνικά επιτεύγματα, τους επιτρέπουμε να πλουτίζουν χωρίς να προσθέτουν αξία. Τρίτον, δεν θα μπορούσαμε να επικεντρωθούμε με το sharing economy σε περιοχές πέρα από τις κούρσες ταξί και τις ενοικιάσεις δωματίων; Δυστυχώς τα media θέλουν να παρουσιάζουν αυτή τη μάχη σαν μία ανάμεσα στο παρωχημένο μοντέλο των ταξιδιτζήδων ενάντια σε δυναμικούς νέους επιχειρηματίες. Αυτό είναι ψευδές. Το θέμα είναι να χτιστούν πιο λειτουργικά συστήματα καινοτομίας, τα οποία θα μειώνουν τα κόστη ενώ παράλληλα θα αυξάνουν την ποιότητα, και πιθανώς θα κατευθύνουν τις προσπάθειές τους προς τις πραγματικά σημαντικές οικονομίες που χρειαζόμαστε σήμερα.

Μία από τις πιο σημαντικές πλευρές του προγράμματος διάσωσης της Ελλάδας είναι ένα τεράστιο πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων - ακόμα και βασικών δομών. Θα μπορούσε αυτό μεσοπρόθεσμα να είναι επωφελές για τη χώρα;

Δεν υπάρχουν ενδείξεις πως η ιδιωτικοποίηση από μόνη της προσφέρει καλύτερη ανταγωνιστικότητα και αποτελεσματικότητα. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που κάτι τέτοιο έφερε το αντίθετο. Από την ιδιωτικοποίηση της Telecom Italia, στους σιδηροδρόμους της Βρετανίας που είναι σε τραγική κατάσταση και δεν συντηρούνται, ούτε σημειώνονται επενδύσεις. Αλλά ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες. Η ιδιωτικοποίηση ενός δημόσιου πόρου θα έπρεπε να συνοδεύεται από ένα "συμβόλαιο" με συγκεκριμένους όρους. Ο ιδιώτης θα έπρεπε να αναγκάζεται να αυξάνει και όχι να μειώνει τις επενδύσεις για τη βελτίωση του προϊόντος ή της υπηρεσίας που ιδιωτικοποιείται.

Παράλληλα πιστεύω πως κάποιοι τομείς όπως το νερό, η υγεία και η παιδεία, θα έπρεπε όποτε είναι εφικτό να παραμένουν σε δημόσιο έλεγχο. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος να εγγυηθείς τη διατήρηση της αξίας τους για το κοινό. Φυσικά μπορεί να υπάρχει ιδιωτική συμμετοχή, αλλά το κίνητρο του κέρδους δεν θα έπρεπε να είναι το κριτήριο για τη δημιουργία δημόσιων αγαθών. Αυτό τα μετατρέπει σε ιδιωτικά αγαθά τα οποία νομοτελειακά θα βρεθούν στα χέρια των πιο ευνοημένων - κάτι που είναι αποδεκτό αν μιλάμε για ένα app αλλά όχι για το καθαρό νερό ή την παιδεία.

Μία από τις μεγαλύτερες ιδιωτικοποιήσεις την Ελλάδα - παρουσιάζομενη ως ύψιστης σημασίας για να βοηθηθεί η χώρα - ήταν αυτή του κεντρικού λιμανιού της χώρας. Ταυτόχρονα, η εταιρεία στις οποίες περιήλθε το λιμάνι, είναι υπό κρατικό έλεγχο στην Κίνα. Διαβλέπετε κάποια ειρωνεία σε αυτό το σχήμα;

Ναι, είναι ειρωνεία. Και το ίδιο συμβαίνει στη Βρετανία. Ιδιωτικοποιούμε τα πάντα, και καταλήγουν στο κινεζικό κράτος. Αλλά αυτό συμβαίνει επίσης επειδή το κινεζικό κράτος σήμερα ΕΧΕΙ στρατηγική. Ανεξάρτητα από το αν είναι η σωστή ή η λάθος, το πραγματικό ζήτημα είναι πως δεν υπάρχει αρκετό διαθέσιμο δημόσιο κεφάλαιο στο δυτικό κόσμο. Και γι' αυτό οι υποδομές μας αλλά και η δυνατότητα για καινοτομία, πάσχουν. Και έρχονται αντ' αυτού οι Κινέζοι και το κάνουν για εμάς. Δεν είναι σύμπτωση που οι Κινέζοι έχουν αρχίσει να είναι πρωτοπόροι στην καινοτομία, όπως για παράδειγμα στις τηλεπικοινωνίες (με την Huawei) και την πράσινη τεχνολογία. Και εδώ είναι σημαντικό να τονίσουμε πως μέσα στην ίδια την ΕΕ εντοπίζονται πολλές διαφορές. Οι Κινέζοι έχουν μάθει από τους Γερμανούς. Οι Γερμανοί έχουν μία μεγάλη δημόσια τράπεζα που κάνει αυτό που δεν τολμούν οι ιδιωτικές, έχουν θεσμούς που δημιουργούν δεσμούς ανάμεσα στους επιστήμονες και τη βιομηχανία (βλ. Fraunhofer) και επικεντρώνουν το R&D τους στις ενεργειακές πολιτικές. Έτσι και η Ελλάδα, θα έπρεπε να κάνει αυτό που κάνει η Γερμανία, αντί αυτό που λέει η Γερμανία.

Το βιβλίο "Το επιχειρηματικό κράτος" κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Κριτική με επιμέλεια του Γιάννη Καλογήρου και μετάφραση του Πέτρου Παπαζαχαρίου. Ήταν στη λίστα των Financial Times με τα βιβλία της χρονιάς το 2013. Η Mariana Mazzucato (@MazzucatoM) είναι καθηγήτρια Οικονομικών στο University of Sussex (SPRU), όπου κατέχει την έδρα RM Phillis στην Επιστημονική και Τεχνολογική Πολιτική (Science and Technology Policy). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικών αγορών, καινοτομίας και οικονομικής μεγέθυνσης.